

Katedra psychologie UK FF
Posudek oponenta diplomové práce Jany Ottové:
„Vybrané psychologické aspekty osobnosti umělce“

Pojem „tvořivost“ a s ním související „umělecká tvorba“ a „osobnost umělce“ představuje v psychologii poměrně otevřený prostor, který má bezpochyby interdisciplinární povahu. Setkáváme se s tímto tématem v rámci teoretických konstruktů i v aplikovaných oblastech. Proces „umělecké tvorby“ (ve svých různých podobách) je důležitou součástí některých psychoterapeutických přístupů. Uvedené pojmy také úzce souvisí s psychologickou diagnostikou, která se snaží postihnout jejich charakteristiky. Otázky v rámci této oblasti si klade i předložená diplomová práce.

Jádro teoretické části práce tvoří několik kapitol, ve kterých se autorka věnuje: „umění“ a „umělecké činnosti“; „osobnosti“ – pojmu, struktuře a přístupům k jejímu uchopení; „kreativitě“ – jako součástí uměleckého nadání, „tvůrčí a umělecké osobnosti“ – kde se zabývá vztahem „kreativity“ a některých vybraných pojmů (inteligence, resilience, psychopatologie atd.).

Kapitoly v teoretické části práce jsou přehledně členěny a zpracovány. Myslím, že se autorce podařilo volbou předkládaných témat vtáhnout čtenáře do zkoumané problematiky. Autorka pracovala s rozsáhlým množstvím našich i zahraničních titulů, včetně vědeckých databází a internetových odkazů. Drobnou formální připomínku mám k podobě přesných citací v textu, běžně je označována stránka citace „s.“ nikoli „p.“. Jako přínosnou vnímám kapitolu 5., kde autorka uvádí množství publikovaných výzkumů, které se zabývají „tvořivostí“ ve vztahu k dalším osobnostním proměnným. Autorka nás touto kapitolou systematicky provází a text má na řadě míst diskusní povahu.

Cílem předkládaného výzkumu je zjistit, zda se vybrané aspekty osobnosti výtvarného umělce odlišují od osobnosti těch, co se umělecké tvorbě nevěnují ve větší míře. To nabízí hned dva různé pohledy na zkoumanou problematiku: Do jaké míry je vztah k umění předurčen zaměřením osobnosti? Jak může umění ovlivňovat osobnost člověka?

Zkoumaný soubor, metoda sběru dat i jejich analýza jsou náležitě popsány a doplněny informace o způsobu šetření. Autorka uvádí kritéria pro osoby zařazené do výzkumného i srovnávacího souboru a jejich základní charakteristiky. Autorka využila metodu GPOP, která sice vychází z Jungovy typologie (viz. teoretická část), ale praktické zkušenosti s výzkumem v uvedených souvislostech nejsou u nás doposud známé.

Autorka si stanovila 13 hypotéz, které ve svém výzkumu ověřovala (s. 78 – 81). Proměnné operacionalizovala ve shodě s užitou metodou GPOP. Výsledky jsou vztaženy k uvedeným hypotézám a doplněny tabulkami a grafy. Závěry svého výzkumu doplňuje kapitolou „Interpretace“ (8.1.2), kterou považuji za shrnující vzhledem k uvedeným výsledkům.

Tuto část práce hodnotím rovněž jako kvalitně zpracovanou. Součástí práce je rozsáhlá diskuse, kde autorka reflektuje široké spektrum aspektů, které mohly výsledky práce ovlivnit, včetně takto pojatého výzkumného designu.

K této části práce následující drobné připomínky:

- Formálně se většinou uvádí pravděpodobnost chyby 1. druhu hladinou významnosti „p“ (0,05 nebo 0,01), procenta se neuvádějí – viz s. 86 – 96.

- Další připomínka se týká velikosti zkoumaných souborů, což autorka sama vnímá a uvádí jako nedostatek. Statistické zpracování výsledků (ač jsou statisticky průkazné) by zasluhovalo přeci jen početnější zastoupení respondentů.

- V tomto směru by bylo zajímavé srovnání mezi muži a ženami v obou souborech. Rovněž by byla zajímavá otázka vztahu zkoumaných proměnných vzhledem k věku. Nicméně vzhledem k volbě vnějších kritérií zařazení do souborů je mi zřejmé, že pátrání po odpovědi by zasluhovalo další (možná i kvalitativně zaměřený) výzkum.

Otázka do diskuse:

Autorka se ve svém výzkumu zaměřila na soubor studentů výtvarných oborů („výtvarných umělců“). Zajímalo by mě, zda v rámci dosavadní zkušenosti s metodou GPOP autorka uvažovala o tom, nakolik by se mohlo lišit zastoupení zkoumaných dimenzí (preferencí) u jiných uměleckých oborů – hudba, divadlo, tanec atd.

Závěrem nutno říci, že za předloženým výzkumem stojí množství náročné práce. Užití metody GPOP, jak již autorka sama zmínila, probíhá v několika krocích, z nichž nejnáročnější jsou zpětnovazebné rozhovory. Vybrané téma je svou povahou velmi rozsáhlé a nabízí množství různých přístupů ke zkoumání. Cesta, kterou si autorka vybrala, a kterou zdárně prošla až do konce, přináší nejen zajímavé výsledky, ale i celou řadu námětů pro další výzkum.

Předloženou diplomovou práci hodnotím jako zdařilou a doporučuji ji k obhajobě. Navrhuji hodnocení výborně.

V Praze dne 2. září 2011

Markéta Niederlová